

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Д.С. Єлісеєвої «Інноваційна технологія зміцнення здоров'я дітей старшого шкільного віку в процесі самостійних занять фізичним вихованням», поданої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми дисертації. В даний час немає потреби доводити, що здоров'я людей значною мірою залежить від оздоровчого напрямку сучасної науки і практики. Проблема збереження і зміцнення здоров'я людини є однією з центральних в теорії і практиці фізичного виховання.

Незаперечним є той факт, що чільне місце у розв'язанні проблеми здоров'я громадян України займає питання збереження здоров'я дітей шкільного віку.

За статистичними даними майже 60% дітей старшого шкільного віку мають відхилення в стані здоров'я, кількість старшокласників які страждають хронічними захворюваннями збільшилася з 31% до 70%. Менше 20% старшокласників залишаються здоровими по закінченню загальноосвітніх шкіл.

Незважаючи на різноманітність педагогічних технологій, які спрямовані на пошук засобів підвищення ефективності фізичного виховання учнів старшого шкільного віку, основною проблемою, у ряду тих, які постають перед дослідниками, є пошук інноваційних підходів до організації самостійних занять фізичним вихованням з урахуванням інтересів та вікових особливостей дітей. Вказане актуалізує дисертаційну роботу Д.С. Єлісеєвої «Інноваційна технологія зміцнення здоров'я дітей старшого шкільного віку в процесі самостійних занять фізичним вихованням». Дослідження виконано згідно з державною бюджетною науково-дослідною темою Міністерства освіти і науки України «Науково-теоретичні основи інноваційних технологій фізичного виховання різних груп населення» (номер державної реєстрації 0113U001406) на 2012-2015 рр., яка виконується у Дніпропетровському державному інституті фізичної культури і спорту та згідно з державною бюджетною науково-дослідною темою Міністерства освіти і науки України «Розробка та реалізація оздоровчих інноваційних технологій у фізичному вихованні різних груп населення» (номер державної реєстрації 0116U003476) на 2016-2017 рр.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження носять об'єктивний характер, опираються на достатню кількість дослідницького матеріалу, отриманого завдяки використанню великого комплексу сучасних інформативних методів, що

відповідають поставленій меті та завданням дисертації. Отримані показники обчислені з використанням методів математичної статистики.

Аналізуючи обґрунтованість наукових положень, висновків необхідно, перш за все, відзначити логічний взаємозв'язок мети і завдань дослідження.

Основні положення дисертації викладено у 8 наукових роботах, серед них: 5 – у спеціалізованих фахових виданнях України, з яких 3 статті опубліковано в журналах, що входять до міжнародних наукометричних баз; 2 публікації представлено в зарубіжних виданнях, 1 – праця апробаційного характеру. Із названих публікацій 5 є одноосібними

Наукова новизна дослідження полягає у розробці інноваційної технології зміцнення здоров'я учнів старшого шкільного віку в процесі самостійних занять фізичним вихованням, яка включає: мету, завдання, принципи, спрямованість самостійних занять, організаційно-педагогічні умови, етапи впровадження та критерії ефективності.

Для реалізації потреб, мотивів та інтересів у процесі теоретичної підготовки учнів 10-11-х класів, обґрунтовано використання дидактичних ігор із застосуванням технологій комп'ютерного програмування (scratch-програм), які спрямовані на формування системи знань з організації самостійних занять фізичним вихованням, виховання свідомого ставлення щодо збереження та зміцнення здоров'я, а також розроблено website (веб-сайт) визначальними особливостями якого є надання практичних рекомендацій щодо застосування різних видів фізкультурно-оздоровчих програм, які обираються учнями відповідно їхніх мотиваційних пріоритетів та інтересів; надання рекомендацій щодо дозування оптимальних фізичних навантажень відповідно до рівня фізичного розвитку, фізичної підготовленості та фізичного здоров'я школярів; надання інформації про засоби розвитку фізичних якостей; онлайн-реєстрація, тестування та автоматизований контроль за індивідуальними показниками фізичного стану, рухової активності та калорійності харчування на добу учнів

Практична значущість результатів дослідження полягає у впровадженні інноваційної технології зміцнення здоров'я старшокласників в процес самостійних занять фізичним вихованням, яка сприяла формуванню в учнів умінь і навичок самостійно займатися фізичними вправами, залученню їх до різних форм самостійних фізкультурно-оздоровчих занять, збереженню та покращенню стану здоров'я школярів, розвитку пізнавальних процесів та формуванню свідомого ставлення до самостійних занять фізичною культурою і спортом.

Матеріали дисертаційної роботи впроваджено в навчальний процес Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і

спорту з дисципліни «Сучасні інноваційні технології фізичного виховання» для студентів за ОКР «Спеціаліст» та ОКР «Магістр»; у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів № 10, 28, 66, 75 м. Дніпра. Про результати досліджень свідчать акти впровадження.

Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків. Основний зміст дисертаційної роботи викладений на 203 сторінках й вміщує 37 таблиць, 38 рисунків. У роботі використано 266 джерел наукової та спеціальної літератури.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, розкрито наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, а також визначено особистий внесок здобувача у спільно опублікованих наукових працях, подано інформацію про апробацію і впровадження результатів дослідження, окреслено етапи дослідження і вказано кількість публікацій автора за темою дисертаційної роботи.

Перший розділ роботи **«Сучасні підходи щодо організації самостійних занять фізичним вихованням дітей старшого шкільного віку»** присвячено теоретичному аналізу й узагальненню даних літературних джерел, які безпосередньо стосуються теми дисертаційної роботи. Дисертантом проаналізовано і узагальнено праці вітчизняних та іноземних авторів з проблем здоров'я та рухової активності учнів старшого шкільного віку.

Мета та завдання дослідження логічно поєднані з аналізом літератури та вирішуються дисертантом за допомогою широкого спектру апробованих методик (**Розділ 2 «Методи та організація досліджень»**): аналіз та узагальнення літературних джерел, педагогічне спостереження, анкетування, метод антропометрії, метод індексів, методи визначення функціонального стану організму, методи оцінки рівня фізичного здоров'я (за методикою Г.Л. Апанасенка), хронометраж діяльності школярів, тестування теоретичних знань, педагогічне тестування, педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

Дослідження проводилися на протязі 3 етапів у загальноосвітніх школах м. Дніпра КЗО «СЗШ № 10» ім. І.І. Манжури Дніпропетровської міської ради; КЗО «СЗШ № 75» Дніпропетровської міської ради; КЗО «НВК № 28»; КЗО «НВО № 66» Дніпропетровської міської ради. У дослідженнях взяли участь 152 школяра старшого шкільного віку.

У третьому розділі **«Теоретична підготовленість, фізичний стан та мотиваційні пріоритети учнів старшого шкільного віку»** представлено результати констатувального експерименту.

Аналіз даних анкетного опитування школярів показав, що рівень їх

залучення до самостійних занять дуже низький. Так, самостійно займаються фізичними вправами лише 18,4% дівчат та 20,2% юнаків. Визначення мотиваційного ставлення підлітків до самостійних занять фізичним вихованням виявило, що на перше місце як у юнаків (27,8%), так і у дівчат (40%) виходить мотив удосконалення форми тіла, тобто прагнення гарно та привабливо виглядати. На другому місці у дівчат (27,5%) мотив покращення стану здоров'я, а у юнаків (26,4%) активний відпочинок та розваги. Третє місце у дівчат (15%) посідає мотив активний відпочинок та розваги, у юнаків (20,8%) мотив спілкування з друзями. Четверте місце – у дівчат (11,2%) посідає мотив спілкування з друзями, у юнаків (13,9%) мотив покращення стану здоров'я, а найменш пріоритетним мотивом до самостійних занять фізичними вправами як у юнаків (11,1%) так і у дівчат (6,3%) є мотив досягнення високого спортивного результату.

Дослідження показало, що опанування школярами теоретичними знаннями з фізичного виховання є незадовільним. Переважна більшість школярів 52,3% і 41,7% дівчат 16 і 17 років, та 50% та 43,7% юнаків 16 і 17 років мають низький рівень теоретичної підготовленості.

Результати дослідження рівня рухової активності свідчать, що більшу частину добового часу у школярів займає малий рівень рухової активності: у дівчат 16 років – 46,5%, у дівчат 17 років – 46,7%, у юнаків 16 років – 44,7%, у юнаків 17 років – 44,8%. Частка високого рівня рухової активності займає лише 1,2% у дівчат 16 років, 1,5% у дівчат 17 років, 1,5% у юнаків 16 років та 1,7% у юнаків 17 років – усього добового часу. При цьому розрахунок енерговитрат вказує на дефіцит рухової активності у юнаків 16 і 17 років, який складає 471,9 та 454,5 Ккал відповідно.

Результати педагогічного тестування свідчать про належність переважної частини школярів до низького та середнього рівня фізичної підготовленості. При цьому пріоритетну увагу необхідно приділити розвитку сили м'язів верхніх та нижніх кінцівок, витривалості, швидкості та спритності.

Експрес-оцінка фізичного здоров'я учнів дозволяє зробити висновок, що більшість з них мали рівень здоров'я нижче за середній та низький (80% юнаків 16 років, 78,1% юнаків 17 років; 84% та 80,6% дівчат відповідно). Із обстежених школярів не було виявлено жодної особи з високим рівнем фізичного здоров'я.

У четвертому розділі **«Розробка та обґрунтування інноваційної технології зміцнення здоров'я учнів старшого шкільного віку в процесі самостійних занять фізичним вихованням»** представлено обґрунтування, структуру і зміст розробленої інноваційної технології.

Метою інноваційної технології є залучення учнів старшого шкільного віку до самостійних занять фізичним вихованням для підвищення показників рівня здоров'я, фізичного розвитку, рівня рухової активності, формування мотивації та інтересу до фізкультурної

діяльності.

Завданнями інноваційної технології є: планування раціональної організації фізкультурно-оздоровчої діяльності старшокласників у вільний час; залучення школярів до регулярних самостійних занять фізичним вихованням; підвищення рівня фізичного стану організму; формування позитивного ставлення до занять фізичними вправами; формування стійких мотиваційних настанов на збереження та зміцнення здоров'я.

Розроблена інноваційна технологія ґрунтується на основних принципах фізичного виховання.

Інноваційна технологія включає три етапи впровадження: підготовчий, основний і заключний (результативний).

Критеріями ефективності інноваційної технології є:

- сформованість знань щодо здорового способу життя та настанов на його ведення;
- підвищення показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості;
- збільшення об'єму рухової активності старшокласників;
- наявність мотивації та стійкого інтересу до самостійних занять фізичним вихованням;
- уміння планувати самостійні заняття фізичною культурою.

Результати формувального експерименту свідчать про ефективність запропонованої дисертантом інноваційної технології зміцнення здоров'я школярів в процесі самостійних занять фізичним вихованням.

У п'ятому розділі роботи автор узагальнює результати дослідження, аналізує повноту вирішення його завдань. Порівнюючи результати власних досліджень з результатами аналогічних досліджень інших авторів, дисертант науково обґрунтовує індивідуальне бачення питань, які стосуються досліджуваної проблеми. Співставлення отриманих результатів з існуючими у науковій літературі дозволяє визначити дані, які підтверджують та доповнюють сучасні знання з досліджуваного напрямку, визначити факти, які встановлено уперше, що дає можливість обґрунтувати наукову новизну дисертаційного дослідження.

Роботу завершують висновки, в яких відображено основні наукові досягнення виконаного дослідження. Висновки сформульовані у вигляді узагальнюючих і конкретних положень і свідчать про вирішення поставлених завдань.

Автореферат відповідає змісту дисертації і відображує головні положення роботи.

Зауваження щодо змісту дисертації:

1. У вступі при описанні особистого внеску здобувача, доцільно було б зупинитися тільки на спільних наукових працях.
2. У першому розділі дисертаційної роботи представлено та систематизовано великий спектр наукової проблематики з

досліджуваної теми. На нашу думку, даний розділ роботи виглядав би більш аргументовано якби дисертант підрозділ 1.5. «Теоретико-методичні основи організації самостійних занять фізичним вихованням учнів старшого шкільного віку» розглянув не через призму констатації фактів, а аналізу існуючих підходів та технологій зміцнення здоров'я школярів і т. д. Ряд комп'ютерних технологій представлених в розділі не в повній мірі відносяться до досліджуваного питання ст.52, ст.54-55.

3. В розділі 2 «Методи та організація дослідження», таблиці 2.1 «Експрес-оцінка рівня фізичного здоров'я хлопчиків і дівчаток 7-16 років», 2.2 «Коефіцієнти маси індексу фізичної активності», 2.3 «Сумарні добові показники енерговитрат у юнаків та дівчат 16 і 17 років», 2.4 «Орієнтовні навчальні нормативи», логічно було б представити в додатках.

4. В розділі 3 «Теоретична підготовленість, фізичний стан та мотиваційні пріоритети учнів старшого шкільного віку» на ст. 82 дисертант вказує, що існуючі форми проведення теоретичних занять з предмету «фізична культура» не завжди враховують психофізіологічні особливості розвитку організму школярів. Хотілося б почути від здобувача на чому ґрунтується цей висновок?

5. При оцінці фізичного розвитку дітей старшого шкільного віку здобувач використовує індекс Кетле (масо-ростовий індекс) та індекс ІПР (індекс пропорційності розвитку), виходячи з отриманих дисертантом даних, хотілося б почути чи існує взаємозв'язок між цими двома індексами?

6. На ст. 126 дисертант вказує, що для більш ретельного засвоєння наочного матеріалу дітей старшого шкільного віку було запропоновано оригінальну модифікацію мультимедійних презентацій. Незрозуміло, що ж вкладається в новий оригінальний підхід, який включає модифікацію мультимедійних презентацій?

7. Для кращого сприйняття тексту, таблиці, які знаходяться на ст. 130-131, необхідно було представити в додатках.

8. В 4 розділі здобувачем запропоновано оригінальний зміст дидактичних ігор. З огляду на той факт, що дидактична гра "Вежа" має тематичну спрямованість відносно раціонального харчування, хотілося б почути, як здобувач вбачає перспективи її використання з огляду на соціально-економічні умови країни та організацію фізичного виховання школярів.

9. На ст. 161 автор представляє показники фізичного розвитку дівчат досліджуваних груп до та після експерименту. В експериментальних групах 1 та 2 спостерігаються статистично достовірні зміни $p < 0,05$ маси тіла (зменшення: $56,3 \pm 3,69$ та $57,9 \pm 2,61$). Хотілося б почути від дисертанта, які фізичні вправи сприяють зміні

цього показника, і як отримані результати узгоджуються з даними спеціальної літератури?

За актуальністю порушеної проблеми, новизною отриманих результатів та практичним значенням дисертація Єлісеєвої Д.С. відповідає вимогам п.11 «Порядку присудження наукових ступенів і присудження вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент,
директор науково-дослідного інституту
Національного університету фізичного
виховання і спорту України,
доктор наук з фізичного виховання
та спорту, професор

В.О. Кашуба

Підпис Кашуби В.О. засвідчую,
начальник відділу кадрів

А.О.Степаненко